

Lapin Kansa 29.7.2007

Lapin maaoykeus- ja muusta tutkimuksista

Viime syksynä ilmestyneitä virallisia tutkimuksia Lapin asutuksesta saamelaiden poliittiset johtajat kieltävät omia arvioita huonompina. Heidän pyrkimyksensä erottaa hyvä ja huono tutkimus on kohdistunut erityisesti nykyisten valtion maiden omistukseen, metsien hakkuisiin tai porolaidun tutkimuksiin. Tämä muistuttaa pitkälti entisten kommunistimaiden poliittisten johtajien käytäntöjä: tutkimuksen tuli tukea heidän ideologiaansa. Huonona tutkimuksena on pidetty sellaista, joka ei ole vastannut saamelaiskäräjien poliittisen johdon ennako-odotuksia.

Tällaisesta arvioinnista on tullut saamelaispolitiikan arkipäivää laatuvertailuineen. Tutkimusten arvioinnista on tullut siten hallinnan strategiaa, jossa sumeilematta luokitellaan sitä, mikä on hyvää ja haluttua tutkimusta tai huonoa ja torjuttavaa. Arvioinnin kohteena ovat tällöin kaikki ne tahot, jotka ovat tehneet/tekevät tutkimusta em. aiheista. Tosiasiasiassa useimmilla aloilla tehdään tällä hetkellä mielenkiintoista ja laadukasta tutkimusta. Saamelais tutkimuksessa on muodikkaita aloja, jotka vetävät tutkijoita puoleensa ja julkaisuja syntyy. Viime kädessä mukana on tässäkin saamelaispolitiikka.

Valitettavasti sitä mikä on hyvää ja laadukasta eivät ratkaise tieteellisessä asemassa olevat tutkijat vertaisarvioinnin perusteella, vaan sitä pyrkivät tekemään johtavat saamelaispoliitikot. Uusin piirre maaoykeuksiin liittyvässä tiedepoliittisessa keskustelussa on se, että saamelaisalueen historian tutkimuksen ja väestön alkuperää koskevaan määrittelyyn pyrkivät mukaan tahot, joilla ei ole tutkimuksen käytännön kanssa oikeastaan mitään tekemistä.

Saamelaiskäräjien poliittisen johdon kannalta jotkut tutkimuksen alat ovat tärkeämpiä kuin toiset. On luultavasti eri tason media uutinen, kun tutkija ratkaisee osin laittomasti ulkomailta Suomeen siirtolaisina muuttaneiden porosaamelaiden maaomistuskysymyksen silloin kun hän löytää arkistojen kätöistä kokoelman asiakirjoja, jotka osoittavat, että 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla Norjasta Ruotsin kautta Pohjois-Sodankylään muuttaneilla porolappalaisilla onkin yksityiskohtaisia tietoja näiden aikaisemmista maanomistuksista ja nautinnoista täällä. Tällaista saamelaiskäräjien johdon odottamaa läpimurtoa ei tähän mennessä kuitenkaan ole tapahtunut. Tällainen puute pyritään korvaamaan fiktiolla. Viime syksynä julkaistut tutkimukset lapin asuttamisesta sisältävät laajasti hyväksyttäviä ja hyödynnettävissä olevia havaintoja. Niissä teoria ja empiria yhdistyvät tuottaen kestäviä tuloksia uudella luovalla tavalla.

Eri sukupolviin kuuluvat saamelaispoliitikot ovat sosiaalistuneet erilaisiin yhteiskunnallisiin tilanteisiin, maailmankuviin, tieteellisimpiin käytäntöihin. Uudet tutkimukset ja ajatukset eivät useinkaan korvaa kokonaan entisiä, pikemmin ne kerrostuvat entisten päälle siten traditioista hylätään jotakin, jotakin muuta taas hyödynnetään tulkitsemalla uudelleen.